სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი

Sokhumi State University
Korneli Kekelidze Georgian National Centre of Manuscripts

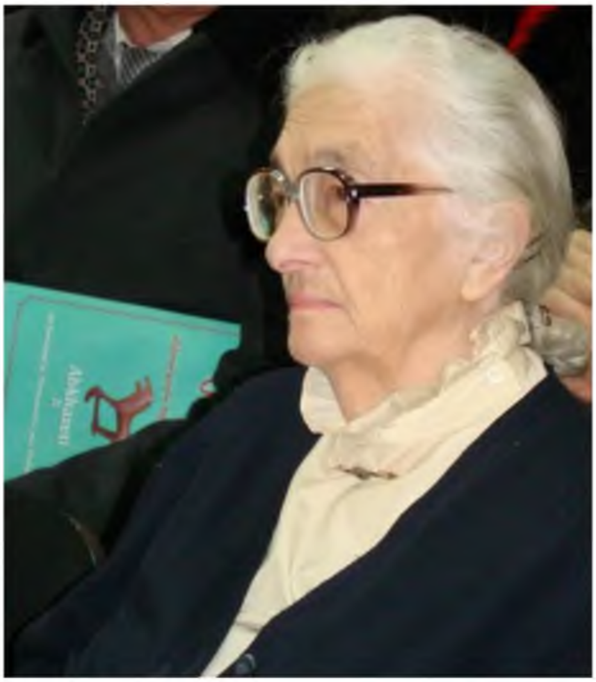

აფხაზეთის კულტურული ფასეულობანი

ენა, ლიტერატურა, ისტორია, სოციალური მეცნიერებანი, კულტურის ძეგლები
მეორე საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მოხსენებათა

მოკლე შინაარსები

ეძღვნება აკადემიკოს

მარიამ ლორთქიფანიძეს

Cultural Values of Abkhazia:

Language, Literature, History, Social Sciences, Cultural Monuments

Abstracts

of the Second International Scientific Conference Dedicated to the 100th Anniversary of Academician **Mariam Lortkipanidze**

თბილისი/Tbilisi, 8-9/12/2022

კონფერენციის ორგანიზატორები:
Conference Organizers

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
სამეცნიერო კვლევებისა და განვითარების დეპარტამენტი
მულტიკულტურული განათლებისა და კულტურის კვლევების ცენტრი

Sokhumi State University
Department of Scientific Research and Development
Center for Multicultural Education and Cultural Studies

კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი
Korneli Kekelidze Georgian National Centre of Manuscripts

საერთაშორისო საგაზაფხულო სკოლა - აფხაზეთი
International Spring School – Abkhazia

კონფერენციის საერთაშორისო
სარედაქციო საბჭო:

ზურაბ ხონელიძე - სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **ლია ახალაძე** - სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **მილოშ პეტროვიჩი** - საერთაშორისო პოლიტიკისა და ეკონომიკის ინსტიტუტი, სერბეთი, **ნინო თოფურიძე** - სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **ირინა გოგონაია** - კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი, **როზეტა გუჯეჯიანი** - ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **თამარ შინჯიაშვილი** - სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **გურამ მარხულია** - სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **ოლეჰ კუპჩიკი** - კიევის ტარას შევჩენკოს სახელობის ეროვნული უნივერსიტეტი, უკრაინა, **ნონა ქარაია** - აფხაზეთის ა/რ. განათლებისა და კულტურის სამინისტრო, **ლევან ჯიქია** - საქართველოს ეროვნული არქივი/სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **ნინო წულაია** - სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, **ლევან კვარაცხელია** - ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი/სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.

Editorial Board International
Scientific Conferences

Zurab Khonelidze - Sokhumi State University, **Lia Akhaladze** - Sokhumi State University, **Miloš Petrović** - Institute of International Politics and Economics, Serbia, **Nino Topuridze** - Sokhumi State University, **Irina Gogonaia** - Korneli Kekelidze National Center of Georgian Manuscripts, **Roseta Gujejiani** - Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, **Oleh Kupchyk** - Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine, **Tamar Shinjiashvili** Sokhumi State University, **Guram Markhulia** - Sokhumi State University, **Nona Karaya,** Ministry of Education and Culture of the Autonomous Republic of Abkhazia, **Levan Jikia** - National Archive of Georgia/Sokhumi State University, **Nino Tsulaia** - Sokhumi State University, **Levan Kvaratskhelia** – Ivane Javakhishvili Tbilisi State University/Sokhumi State University.

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის *სამეცნიერო კვლევებისა და განვითარების დეპარტამენტის* ინიციატივით დაფუძნდა საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია *„აფხაზეთის კულტურული ფასეულობანი: ენა, ლიტერატურა, კულტურა, ისტორია“*. პირველი კონფერენცია ჩატარდა 2021 წელს *აფხაზეთის ა/რ -ის განათლებისა და კულტურის სამინისტროს* მხარდაჭერით. 2022 წელს უნივერსიტეტის ინიციატივას შემოუერთდა საქართველოს კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი და მასთან არსებული საერთაშორისო საზაფხულო სკოლა, გაფართოვდა კონფერენციის მიზნები და ამოცანები, დაემატა ახალი სექციები და ა.შ.

„აფხაზეთის კულტურული ფასეულობების“ მეორე საერთაშორისო კონფერენცია ეძღვნება ცნობილი ქართველი მეცნიერის, ისტორიის მეცნიერებათა დოქტორის, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსის, პროფესორ **მარიამ ლორთქიფანიძის** დაბადებიდან 100 წლის იუბილეს. წინამდებარე კრებულში კონფერენციის მოხსენებათა მოკლე შინაარსები წარმოდგენილია ორ განყოფილებაში 1. აფხაზეთი და მარიამ ლორთქიფანიძის სამეცნიერო მემკვიდრეობა, 2. ისტორია, ეთნოლოგია, ფილოლოგია, პოლიტიკა, საერთაშორისო ურთიერთობები, სამართალი, განათლების მეცნიერებანი.

The International Scientific Conference „Cultural Values of Abkhazia: Language, Literature, Culture, History“ was established at the initiative of the Department of Scientific Research and De-velopment of Sokhumi State University. *The first conference* was held in 2021 with the support of the Ministry of Education and Culture of the Autonomous Republic of Abkhazia. In 2022, the Korneli Kekelidze Georgian National Centre of Manuscripts and its International Summer School joined the university's initiative, leading to the expansion of the conference's goals and objectives, the addition of new sections, and further developments.

The second International Scientific Conference on „Cultural Values of Abkhazia“ is dedicated to the 100th anniversary of the birth of the famous Georgian scholar, Doctor of Historical Sciences, Academician of the Georgian National Academy of Sciences, Professor **Mariam Lortkipanidze.** This collection presents the abstracts of the conference reports organized into two sections: Abkhazia and the Scientific Heritage of Mariam Lortkipanidze, 2. History, Ethnology, Philology, Politics, International Relations, Law, Educational Sciences.

გარეკანზე აკადემიკოსი **მარიამ ლორთქიფანიძე** 2011 წელს, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტში საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციაზე.

On the cover: Academician **Mariam Lortkipanidze** in 2011, at the International Scientific Conference at Sokhumi State University.

რედაქტორები:
ლია ახალაძე, ლევან ჯიქია

Editors:
Lia Akhaladze, Levan Jikia

DOI: 10.52340/mng.2023.02.27

© სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი 2022
© საავტორო უფლებები დაცულია

ს ა რ ჩ ე ვ ი

აფხაზეთი და მარიამ ლორთქიფანიძის სამეცნიერო მემკვიდრეობა
Abkhazia and Mariam Lortkipanidze's Scientific Heritage

ზურაბ ხონელიძე
მარიამ ლორთქიფანიძე - მასწავლებელი, მოქალაქე, მეცნიერი და დიპლომატი -------11
Zurab Khonelidze - Mariam Lortkipanidze -Teacher, Citizen, Scientist and Diplomat ----------13

ზურაბ პაპასქირი
თანამედროვე აფხაზეთისა და აფხაზთა ისტორიის პრობლემატიკა მარიამ ლორთქი-ფანიძის ისტორიოგრაფიულ მემკვიდრეობაში - მოგონება -------------------------------------15
Zurab Papaskiri - The Issues of the History of Contemporary Abkhazia and the Abkhazs in the Works of Mariam Lordkipanidze ---16

შალვა გლოველი
მარიამ ლორთქიფანიძე როგორც შუა საუკუნეების აფხაზეთის ისტორიის მკვლევარი და სამეცნიერო ხელმძღვანელი --- 18
Shalva Gloveli - Mariam Lortkipanidze as a Researcher of the History of Medieval Abkhazia and Scientific Supervisor ---19

ლია ახალაძე
მარიამ ლორთქიფანიძის სამეცნიერო მემკვიდრეობის შესწავლის საკითხისათვის ---20
Lia Akhaladze - For the Issue of Studying the Scientific Heritage of Mariam Lortkipanidze -24

ნონა ქარაია
აფხაზეთის კულტურული მემკვიდრეობა - რეალობა და გამოწვევები ----------------------26
Nona Karaya - Cultural Heritage of Abkhazia - Reality and Challenges ---------------------------28

ისტორია, ეთნოლოგია, ფილოლოგია, პოლიტიკა, საერთაშორისო ურთიერთობები, სამართალი, განათლების მეცნიერებანი

History, Ethnology, Philology, Politics, International Relations, Law, Educational Sciences

მელორ ალფენიძე, ეკა ესებუა
აფხაზეთის შავიზღვისპირეთი:ათვისება - ნაპირდაცვის ავკარგიანობა, ინოვაციური პროექტები --30
Melor Alfenidze, Eka Esebua - Abkhazia's Black Sea Coast: Exploitation - Coastal Defense Vulnerability - Innovative Projects --32

ნანა არახამია
ჭეშმარიტი მწერლობა ერებს შორის მეგობრობის შუამავალი (დალი ცაავა) ---------------34
Nana Arakhamia -True Writing Fair Mediator of Friendship Between Nations (Dali Tsaava)-35

ომარ არდამელია
აფხაზეთის ომი ინდივიდუალურ მეხსიერებაში ---37
Omar Ardashelia - The Abkhazia War in Individual Memory --39

გიორგი აფხაზავა
აფხაზეთის პოლიტიკური ელიტა 1940-1980 ---41
Giorgi Abkhazava - Political Elite of Abkhazia in 1940-1980 -------------------------------------- 42

Irada Bagirova
Security in the South Caucasus: Myth or Reality? ---43
ირადა ბაგიროვა - უსაფრთხოება სამხრეთ კავკასიაში: მითი თუ რეალობა? ------------- 44

ბესო ბერიძიშვილი
დავით ჩუბინაშვილი აფხაზეთის და აფხაზი ხალხის შესახებ --------------------------------- 47
Beso Beridzishvili - Davit Chubinashvili About Abkhazia and the Abkhazian People ---------- 48

ნოდარ ბერულავა
ეთნოპოლიტიკური ვითარება ცენტრალური აფხაზეთის სანაპიროზე ბერძნული
კოლონიზაციის დროს (ძვ. წ. VII-V სს.) ---50
Nodar Berulava - Ethnopolitical Situation on the Coast of Central Abkhazia During
Greek Colonization (VII-V Centuries BC) ---51

Yuriy Bondar
Aggression Against Independent Georgia and Ukraine: Context and Parallels --------------------53
Юрий Бондарь - Агрессия против Грузии и Украины: коитекст и параллели -------------- 54
იური ბონდარი - აგრესია დამოუკიდებელი საქართველოსა და უკრაინის
წინააღმდეგ: კონტექსტი და პარალელები ---59

გიორგი ბუბაშვილი
აფხაზეთში მცხოვრები ესტონელები ---65
Giorgi Bubashvili - Estonian Residents in Abkhazia ---66

ლალი გაბისონია
წმ. გიორგის კულტი და ფიცი, როგორც მტკიცებულება ძველ ქართულ სამართალში -- 68
Lali Gabisonia - The Cult of St. George and the Oath as Evidence in Ancient Georgian Law- 69

ჯემალ გამახარია
პოლიტიკური ვითარება აფხაზეთში თანამედროვე ეტაპზე -------------------------------------70
Jemal Gamakharia - The Recent Events Developed in the Region and the Political
Situation in Abkhazia ---72

ვეფხვია გვარამია
საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებზე კულტურული მემკვიდრეობის და
განათლების უფლების დაცვის საერთაშორისო სამართლებრივი მექანიზმები ----------74
Vepkhvia Gvaramia - International Administrative Mechanisms for the Protection of
Cultural heritage and the right to education in the occupied territories of Georgia -----------------75

ლევან გვიჩიანი
სვანეთის და აფხაზეთის ისტორიული საზღვრების საკითხისათვის --------------------------76
Levan Gvichiani - For the Issue of Historical Borders of Svaneti and Abkhazia -----------------78

ირინა გოგონაია
სეზონური სკოლის შინაარსის შემუშავების საკითხისათვის (ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრის საერთაშორისო საგაზაფხულო სკოლის მაგალითზე, „აფხაზეთი: შუა საუკუნეებიდან დღემდე (ისტორიულ-კულტუროლოგიური ასპექტები)“---------------80
Irina Gogonaia - On the Issue of Developing the Content of the Seasonal School: International Spring School of the National Centre of Manuscripts,"Abkhazia: From the Middle Ages to the Present (Historical-Cultural Aspects)" --82

როზეტა გუჯეჯიანი
დალის ხეობა (სოციო-კულტურული ასპექტები) ---84
Rozeta Gujejiani - Dali Gorge (Socio-Cultural Aspects) ---85

ნოდარ დარსანია, ჯულიეტა ძაძუა
ქალაქ ოჩამჩირის ქართულენოვანი მოსახლეობის მეტყველებისათვის --------------------87
Nodar Darsania, Julieta Dzadzua - For the Speech of the Georgian-Speaking Population of Ochamchire City ---88

ნინო ვახანია
ომის პარადიგმა თანამედროვე ქართულ რომანში (ორი თხზულების მაგალითზე) -----90
Nino Vakhania-The Paradigm of War in the Modern Georgian Novel(Based on Two Novels)-91

თამილა ზვიადაძე
დარიკო ფიფიას ლექსთა კონცეპტოსფერო ---92
Tamila Zviadadze - Conceptosphere of Dariko Pipia's Lyrics ---------------------------------------94

მარინა იზორია
რუსეთ-საქართველოს ომი 1992-1993 წწ. და უკრაინა --95
Marina Izoria - Russian-Georgian War 1992-1993 and Ukraine -------------------------------------96

მარინე კაკაჩია, ქეთევან მარგიანი, მარინა ჯღარკავა
აფხაზი და აფხაზეთი „დევნილთა მეტყველებაში“ --97
Marine Kakachia, Ketevan Margiani, Marine Jgharkava - Abkhazian and Abkhazia in the Speech of the Displaced People ---98

კახა კვაშილავა
სამურზაყანო 1840-1865 წლებში ---100
Kakha Kvashilava - Samurzakano in 1840 – 1865 --101

Oleh Kupchyk
Abkhazia on the Pages of the Magazine „World of East“(Late 1920’s – Early 1930’s) ---------103
ოლეჰ კუპჩიკი - აფხაზეთი ჟურნალ „აღმოსავლეთის სამყაროს" გვერდებზე (1920-იანი წლების ბოლოს - 1930-იანი წლების დასაწყისი) ---------------------------------- 104

ნანა კუცია, მირანდა თოდუა
მარინე ტურავას ლექსთა კრებული „სოხუმი-თბილისი“ --------------------------------------105
Nana Kutsia, Miranda Todua - Collection of Marine Turava’s verses of poetry „Sokhumi-Tbilisi“ --106

ნესტან ლომაია
ქალთა უფლებები და აფხაზეთი (წარსული, აწმყო და თანამედროვეობა) ---------------107
Nestan Lomaia - Women's Rights and Abkhazia (Past, Present and Modern Time) -------------108

გიორგი ლორია
აფხაზი ეთნოსის იდენტობის ახალი კონცეპტი --109
Giorgi Loria - A New Concept of the Identity of the Abkhazian Ethnic Group -----------------110

გურამ მარხულია
კავკასიის მთიელ ხალხთა კონფედერაციის ანტიქართული გამოსვლების
გეოპოლიტიკური მოტივები 1992-1993 წწ. ---112
Guram Markhulia - Geopolitical Motives of the Anti-Georgian Speech of the
Confederation of Mountain Peoples of the Caucasus in 1992-1993 ---------------------------------113

ნინო მამია
სასოფლო-სამეურნეო ლექსიკა სიტყვაწარმოების თვალსაზრისით ქართულსა და
მეგრულ-ლაზურში --115
Nino Mashia - Agricultural Vocabulary From the Point of View of Word Formation in
Georgian and Megrul-Lazuri --117

ლელა მირცხულავა
თანამედროვე მასმედიისა და ლიტერატურის თავისებურება აფხაზეთში ----------------119
Lela Mirtskhulava - Peculiarities of Modern Mass Media and Literature in Abkhazia ------120

მარიამ მირესაშვილი
პოსტტრავმული მეხსიერების მოდელები 2008 წლის აგვისტოს ომის
ლიტერატურულ დისკურსში ---122
Mariam Miresashvili - Models of Posttraumatic Memory in the Literary Discourse of the
August 2008 August War --123

ტიტე მოსია
აფხაზი პოეტის ალექსი ჯონუას „მუჰაჯირის გამოთხოვება" ----------------------------------125
Tite Mosia - "Farewell of the Muhajir" by the Abkhazian Poet Alexi Jonua ----------------------126

მამუკა ნაცვალაძე
ერეკლე II-ის 1792 და 1795 წლების უცნობი ავსტრიული ელჩობების ფრაგმენტები
ევროპის საარქივო მასალებში --127
Mamuka Natsvaladze - Fragments of Erekle II's Unknown Austrian Ambassades
of 1792 and 1795 in European Archives --132

მერაბ ნაჭყებია
სახელური სიტყვაწარმოება ქართველურ ენებში (შედარებითი ანალიზი) ---------------137
Merab Nachkebia-Derivation of the Names in Georgian languages (Comparative Analysis)- 138

Zübeyir Uzun, Gül Mükerrem Öztürk, Neriman Yilmaz
Information about Abkhazia in Turkish Sources (1453-1801) --139
გულ მუქერრემ ოზთურქი, ზუბეირ უზუნი, ნერიმან ილმაზი - თურქულ წყაროებში
არსებული ინფორმაცია აფხაზეთის შესახებ (1453-1801) ---------------------------------------139

კობა ოკუჯავა
აფხაზთა რელიგიური სინკრეტიზმი --140
Koba Okujava - Abkhazian Religious Syncretism --141

დავით ოქროპირიძე
ქრისტიანული კულტი ივირონის მონასტერსა და „სამეფოჲ აფხაზეთისაჲ“-ს შორის: რელიგიური ტრადიცია შუა საუკუნეების პოლიტიკურ კონტექსტში --------------143
Davit Okropiridze - The Christian Cult Between the Monastery of Iviron and the „Kingdom of Abkhazia“: Religious Tradition in the Political Context of the Middle Ages -----144

Yaroslav Pilypchuk
The Abkhazian-Georgian Conflict of XX-XXI Centuries ---146
იაროსლავ პილიპჩუკი - XX-XXI სს-ის აფხაზურ-ქართული კონფლიქტი -------------------146

Miloš Petrović
Abkhazia: The Georgian Kosovo? Parallels, Distinctions, Perspectives ----------------------------147
მილოშ პეტროვიჩი - აფხაზეთი: ქართული კოსოვო? პარალელები, განსხვავებები, პერსპექტივები ---149

Miloš Petrović
Considering Some Arguments Stated in the Book „Kosovo, Abkhazia, Tskhinvali:Historical-Comparative Analysis of Modern Conflicts“ ---------------------------------151
მილოშ პეტროვიჩი - კახა ყალიჩავას წიგნში „კოსოვო, აფხაზეთი, ცხინვალი: თანამედროვე კონფლიქტების ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი“ გამოთქმული არგუმენტის შესახებ ---152

ლუარა სორდია
მეზღვაურის და მოგზაურის პარადიგმა ედგარ პოსა და გალაკტიონ ტაბიძის შემოქმედებაში ---155
Luara Sordia - The paradigm of the sailor and the traveler in the works of Edgar Poe and Galaktion ---156

ნესტან სულავა
აფხაზეთი გიორგი მერჩულის ჰაგიოგრაფიულ თხზულებაში --------------------------------157
Nestan Sulava - Abkhazia in the hagiographic work of Giorgi Merchule -------------------------159

მარინა ტურავა
სოხუმი და ალეპო - ომის ორი განსხვავებული ტოპოსი და ერთი ტკივილი (თეონა დოლენჯაშვილის რომანი „ჩიტი არ გამოფრინდება“) --------------------------------160
Marina Turava - Sokhumi and Aleppo - Two Different Topos of War and One Pain (Teona Dolenjashvili's Novel „The Bird Will Not Fly Away“) --------------------------------------161

Shohistokhan Ulzhaeva
Georgian-Uzbek Relations 1991- 2022 --162
მოჰისტოხან ულჟაევა - საქართველო-უზბეკური ურთიერთობები 1991 - 2022 წწ.-----163

მაია ფირჩხაძე
ტერმინ „აფხაზეთის“ გააზრებისთვის ისტორიის სახელმძღვანელოებში ---------------166
Maia Pirchkhadze-For the Understanding of the Term „Abkhazia“ in Textbooks of History-167

კახაბერ ფიფია
ეგრისის (ლაზიკის) სამეფოს ისტორიისათვის --169
Kakhaber Pipia - For the History of Lazica (Egrisi) Kingdom ------------------------------------ 170

ეკატერინე ქარდავა, გურანდა ჭელიძე
ევროპული სწავლების როლი აფხაზეთიდან დევნილი საზოგადოების
განათლების პოლიტიკაში ---172
Ekaterine Kardava, Guranda Chelidze - The Role of the European Studies in the
Education Policy of the Displaced Community From Abkhazia --------------------------------------173

თეა ქართველიშვილი
პოლიტიკური პრიმატის საკითხი დასავლეთ საქართველოში აფხაზთა
კათოლიკოს-პატრიარქების კანდიდატთა შერჩევის მაგალითზე (XV-XVIIIსს.) -----------175
Tea Kartvelishvili - Issue of Political Primate in Western Georgia, Based on the Example
of Selection of the Candidates to the Throne of Catholicos-Patriarchs of Abkhazia
(15th – 18th Centuries) ---176

მარი ყალაბეგაშვილი
ისტორიისა და ქართული ენის სწავლების საკითხი შიდა ქართლის მთიანეთის
(ე. წ. სამხრეთ ოსეთის) სასკოლო განათლებაში --178
Mari Kalabegashvili -The Issue of Teaching History and the Georgian Language in School
Education in Shida Kartli Mtianeti (Kartli Region Highland, so-called South Ossetia) ---------179

Ruslan Shevchenko
Main Aspects of Moldova-Georgia Relations --181
რუსლან შევჩენკო-მოლდოვა-საქართველოს ურთიერთობის ძირითადი ასპექტები-182

თამარ შინჯიაშვილი, ლევან კვარაცხელია
აფხაზეთის მოსახლეობის ეთნო-დემოგრაფიული ვითარება და გაყალბებული
სტატისტიკა --183
Tamar Shinjiashvili, Levan Kvaratskhelia - Ethnodemographic Situation of the
Population of Abkhazia and Falsified Statistics ---184

Abraham Shmulevich
The National Movement of Circassians, Abkhazia and Overcoming Kremlin Manipulations-186
აბრაამ შმულევიჩი - ჩერქეზთა ნაციონალური მოძრაობა, აფხაზეთი და კრემლის
მანიპულაციები ---187

გელა ცაავა
ე. წ. სოხუმის სამხედრო-საავტომობილო გზის აღდგენის პერსპექტივები ----------------188
Gela Tsaava - Perspectives of Restoration of the so-called Sokhumi Military Road -------------189

ინდირა ძაგანია
კულტურათაშორისი კომუნიკაციის ელემენტები თანამედროვე აფხაზურ
ლიტერატურაში --190
Indira Dzagania - Elements of Intercultural Communication in Modern Abkhazian
Literature ---191

სოფიკო ჭაავა
აფხაზებისა და აფხაზური ენის სტატისტიკური მაჩვენებლები XX საუკუნის 30-იან წლებში ---192
Sofiko Tchaava - Statistical Indicators of Abkhazians and the Abkhazian Language In the 30s of the XX Century ---193

ქეთევან ხუციშვილი
დე ფაქტო ერთეულის პერფორმაციული ბუნება (აფხაზეთის მაგალითი) ---195
Ketevan Khutsishvili - The Performative Nature of the de Facto Unit (Case of Abkhazia)----196

ლევან ჯინჯიხაძე
ქართულ-აფხაზური ურთიერთობების ასახვა ქართველ მწერალთა შემოქმედებაში რუხის ბრძოლის მიხედვით ---197
Levan Jinjikhadze - Reflection of Georgian-Abkhaz Relations in the Work of Georgian Writers According to the Battle of Rukhi --- 198

ლევან ჯიქია
ზვიად გამსახურდია და აფხაზეთის საკითხი (1989-1993) ---200
Levan Jikia - Zviad Gamsakhurdia and The Issue of Abkhazia (1989-1993) ---201

ია ჯიჭონაია
საქართველო-ჩრდილოეთ კავკასიის ურთიერთობები XI საუკუნეში ---202
Ia Jichonaia - Relations Between Georgia and the North Caucasus in the 11th Century--------203

სამსონ ჯოჯუა
აფხაზეთის დელეგაცია ჩრდილოეთ კავკასიის მთიელთა კავშირის პირველ ყრილობაზე 1917 წ.---204
Samson Jojua - The Abkhaz Delegation to the First Congress of the Union of Highlanders of the North Caucasus in 1917 ---205

Haji Hasanov, Zeinab Gafarova
From the History of Military Cooperation of Azerbaijani and Georgian Peoples. Alexander Batonishvili ---206
ჰაჯი ჰასანოვი, ზეინაბ გაფაროვა აზერბაიჯანელი და ქართველი ხალხების სამხედრო თანამშრომლობის ისტორიიდან, ალექსანდრე ბატონიშვილი ---208

Gasim Hajiyev
Aspects of Azerbaijani-Georgian Relations 1991-2022 ---213
გასიმ ჰაჯიევი - აზერბაიჯან-საქართველოს ურთიერთობის ასპექტები 1991-2022წ.--213

Rizvan Huseynov
For the Issue of Studying the Causes of Conflicts in the South Caucasus ---214
რიზვან ჰუსეინოვი - სამხრეთ კავკასიაში კონფლიქტების მიზეზების შესწავლის საკითხისათვის ---214

შალვა გლოველი
კორნელი კეკელიძის სახელობის საქართველოს
ხელნაწერთა ეროვნული ცენტრი

მარიამ ლორთქიფანიძე როგორც შუა საუკუნეების აფხაზეთის ისტორიის მკვლევარი და სამეცნიერო ხელმძღვანელი

მოხსენების მიზანია წარმოაჩინოს მარიამ ლორთქიფანიძის როლი აფხაზეთის შუა საუკუნეების ისტორიის შესწავლის საქმეში; მისი განსაკუთრებული წვლილი „აფხაზთა სამეფოს" ისტორიის მონოგრაფიულად კვლევის თვალსაზრისით; ამ სახელმწიფოს შინაარსის ზუსტი შეფასება და მისი ქართული შინაარსის გადმოცემა, მიუხედავად საბჭოთა კონიუქტურისა. კვლევა, ასევე, მიზნად ისახავს გადმოსცეს მარიამ ლორთქიფანიძის როგორც პედაგოგის და სამეცნიერო ხელმძღვანელის მრავალმხრივი პორტრეტი; მისი, როგორც უმაღლესი კვალიფიკაციის მეცნიერის, დამოკიდებულება საკვლევი თემისადმი; კვლევის მეთოდების სწავლება და გაზიარება ახალგაზრდა მეცნიერთათვის. ნაშრომში განხილულია მისი პიროვნული თვისებები (ძლიერი და სუსტი მხარეები), მიზეზები, რის გამოც მას ჰყავდა ძალიან ბევრი სტუდენტი/მსმენელი, მაგრამ, სხვა მეცნიერებთან შედარებით, ცოტა დისერტანტი/დოქტორანტი. მისი ლექციები და საუბრის ლოგიკა მოწმობს მის ერუდიციაზე და ქართული ენის გრამატიკის შესანიშნავ ცოდნაზე. კვლევა ემყარება მ. ლორთქიფანიძის როგორც ფუნდამენტური, ასევე სხვა ტიპის (სამეცნიერო-პოპულარული, პუბლიცისტური) შრომების, მის მიერ შესწორებულ-გარედაქტირებული და კომენტირებული ნაშრომების ანალიზს (საარქივო მასალა), ზეპირ გადმოცემებს (პირად ურთიერთობებს).

ნაშრომში განხილულია მარიამ ლორთქიფანიძის ის თვისებები, რომლებიც ახასიათებს მას როგორც დიდ მეცნიერს და შესანიშნავ პედაგოგს, განსაკუთრებით ხაზგასმულია მისი თვისება - მიიღოს და არ მიიჩნიოს შეცდომად განსხვავებული აზრი, თუ ის დამყარებულია სამეცნიერო არგუმენტებზე; განსაკუთრებითაა წარმოჩენილი, რომ მარიამ ლორთქიფანიძეს შეუძლია არა მხოლოდ მიიღოს განსხვავებული აზრი, არამედ, საკუთარი მოსაზრების საპირისპიროდ, დაეხმაროს ახალგაზრდა მკვლევარს მისი მოსაზრების დამატებით არგუმენტირებაში. ასეთი რამ ახასიათებს მხოლოდ დარგის

ჭეშმარიტ გულმემატკივარს, ნამდვილ მეცნიერს და დიდბუნებოვან პიროვნებას.

საკვანძო სიტყვები: მარიამ ლორთქიფანიძე, აფხაზეთი, ისტორია, შუა საუკუნეები, მეცნიერი.

Shalva Gloveli
Korneli Kekelidze Georgian National Centre of Manuscripts

Mariam Lortkipanidze as a Researcher of the History of Medieval Abkhazia and Scientific Supervisor

the purpose of the report is to present the role of Mariam Lordkipanidze in the study of the medieval history of Abkhazia; Her special contribution to the monographic study of the history of the „Abkhazian kingdom"; An accurate assessment of the content of this state and its Georgian content, regardless of the Soviet conjuncture. The study also aims to convey the multifaceted portrait of Mariam Lordkipanidze as a teacher and research supervisor; her attitude to the research topic as a highly qualified scientist; Training and exchange of research methods with young scientists. The article discusses her personal qualities (strengths and weaknesses), the reasons why she had so many pupils / students, but, compared to other scientists, few doctoral students. Her lectures and the logic of her conversation testify to her erudition and excellent knowledge of the grammar of the Georgian language. The study is based on the analysis of fundamental and other types (popular science, journalistic) works of Lordkipanidze, works corrected, edited and commented by him (archival material), oral transmissions (personal relationships).

The article discusses the qualities of Mariam Lordkipanidze, which characterize her as a great scientist and an excellent teacher, especially her quality - to accept and not consider a mistake a different opinion if it is based on scientific arguments; It is especially shown that M. Lordkipanidze can not only accept a different opinion, but also, contrary to his own opinion, help a young researcher in additional argumentation of his opinion. Such things characterize only a real scientist and a great person.

***Keywords**:* Mariam Lordkipanidze, Abkhazia, History, Middle Ages, Scientist.